

Sebestyén Csaba

Megjegyzések Kerekes Gábor vitaindító írása kapcsán

Előjáróban szükségesnek tartom megjegyezni, hogy Kerekes Gábor *Vidékfejlesztés és falupolitika* c. vitaanyagának mind az első, mind a második változatát ismerem, és sajnos, ezekhez viszonyítva, a harmadik sem módosult alapvetően. Azért hangsúlyozom, hogy sajnos, mert például a javaslatcsomag csikszeredai vitáján elhangzott néhány igen hasznos és javító jellegű hozzászólás, amelyekből semmi sem került be az új változatba.

Véleményem szerint Kerekes Gábor anyaga teljesen megfelel egy tudományos dolgozatnak, semmi kifogásolni valóm, ha ilyen céllal készült. Gyakorlati alkalmazásra viszont szerintem alkalmatlan. Sajnos időm nem engedi, hogy átfogó és részletes véleményt, esetleg kiegészítő javaslatot írjak a tanulmányhoz. Persze bírálni nem olyan nehéz, és ha erre kértek fel, néhány hiányosságát ismételten – a teljesség igénye nélkül – megfogalmaztam.

1. Ha a vidéki „életminőség javításáról” beszélünk, véleményem szerint a vidéki lakosság alapfoglalkozásának számító tevékenység biztonságosságából és jövedelmezőségéből kellene kiindulni. Talán ez is lenne a legkönnyebben, különösebb stratégia és befektetés nélkül megoldható. Sajnos a mezőgazdasági tevékenység támogatásáról nem esik szó, a jelenlegi és majd közösségi agrárfinanszírozás kérdése említést sem kap az anyagban. Erre lehet azt válaszolni, hogy a „stratégia” másról szól, de ha az EU által a legkönnyebben hozzáférhető euró millárdokat nem tudjuk megszerezni, miért akarunk nagy tervekben gondolkodni. A vidéki ember legnagyobb gondja jelenleg nem az, hogy a falusi térségben talán luxusnak számító közszolgáltatásokhoz hogyan jusson hozzá, hanem az, hogy miből éljen meg. Ha nincs stratégiánk hozzájuttatni a közösségi támogatásokhoz, nem lesz kinek infrastruktúrát fejlesszünk, mert felhagy a gazdálkodással, elhanyagolja a környezetet. Társadalmi és környezetvédelmi katasztrófa következhet még akkor is, ha gáz, víz, csatornarendszer esetleg autópálya van.

Sajnos olyan aggasztó helyzet elébe nézünk, hogy csatlakozásunk első – legkritikusabb – éveiben még a legegyszerűbb direkt kifizetéseket sem fogja ez EU folyósítani. Hogyan maradhat meg valaki mezőgazdasági termelőnek, mikor, a hasonló imputokkal, ugyanarra a piacra, de sokkal versenyképesebben termelő társaik hektáronként 400–1000 euró támogatást kapnak?

2. Ha vidékfejlesztési stratégiáról beszélünk, Románia csatlakozása előtt néhány hónappal (???) nem tehetjük meg, hogy ez ne alkalmazkodjon az

Európa Tanács 1698/2005/EK (az EMVA létrehozásáról szóló) rendeletéhez (2005. szeptember 20.) és az ehhez kapcsolódó Európai Unió Tanácsa 14455/05. számú stratégiai iránymutatásaihoz (2005. november 16.). Az anyagban ugyan röviden szó esik a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervről, de amit erről ír, az enyhén szólva illúzió. Az RMGE megfogalmazta ezzel kapcsolatos véleményét, és javaslataival együtt megküldte az RMDSZ-nek, sajnos válasza sem méltatták. A 2007–2013 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (NVST) Erdélyre nézve katasztrófa. Az EMVA-ból igényelhető támogatások, amelyek az egyes tengelyeken belüli intézkedésekre fordíthatók, a jelenlegi igen aránytalan elosztás miatt nem állnak összhangban a termelőink igényeivel, a vidékfejlesztési prioritásainkkal. A szerkezetátalakítást célzó intézkedések megalapozatlan túlsúlya semmilyen garanciát nem jelent a versenyképes ágazat kialakítására, csupán megérdemelt jövedelemtől fosztja meg a kedvezőtlen adottságú térségekben termelő gazdákat, vagy a szaktanácsadás, szakképzés rovására von el forrásokat.

3. A LEADER-ről beszélünk mint lehetőségről, amikor a NVST csak Leader-pilóta programot irányoz elő, nem is beszélve arról, hogy az 1698/2005-ös rendelet értelmében minimum 5%-ot kell fordítani a vidékfejlesztési alapból a LEADER-re. Ezzel szemben Románia 2,5%-ot javasol. Továbbmenve: milyen vidékfejlesztési stratégiában gondolkodunk, mikor a felállítandó vidékfejlesztési hálózat koncepciója (az NVST-szerint) diszkriminatív és klientúra jellegű.

4. Az anyag ezt írja: „fontos a vidéki *mezőgazdaság átstrukturálása*, illetve alternatív gazdasági tevékenységek megjelenésének a támogatása.” Így van, fontos, de miért írunk meg valamit, amit nem teszünk meg? Teljesen fölösleges stratégiát írni, ha épp az ellentétjét vitelezzük ki. Itt van a SAPARD 3.3. kiírása. Ez erről szól. Biogazdálkodás, hegyvidéki legelők karbantartása, gyepesítés stb. Kérem megnézni, hány erdélyi megye gazdálkodója igényelheti az „alternatív gazdasági tevékenységek megjelenésének a támogatását”.

5. A szövetkezettel kapcsolatos véleményem, hogy kétségtelenül egy alternatív megoldás, de nem egyedüli, kizárólagos, mint ahogyan ez a vitaanyagban szerepel. Létrejöttüknek gátló tényezői elsősorban a kialakult előítéletek, a 15 évig halogatott jogi keret, valamint a támogatási rendszer hiánya. Először az erkölcsi alapjait kellene megteremtteni, majd a termelés technikai hátterét (hiszen a szövetkezés nem elsősorban közös termelésről szól), és nem utolsósorban egy ösztönző támogatási rendszert kell mellérendelni. A piactörvény alkalmazásának a hiánya, a piaci mechanizmusok működőképtelensége lehetetlenné teszi a szövetkezetek kialakulását.

6. Az oktatással kapcsolatosan két alapvető hiányosságot tapasztaltam: az állami magyar mezőgazdasági képzés és a felnőttképzés helyzete és stratégiája.

7. A faluturizmus-, a vidéki vendéglátás-képzéssel kapcsolatos leírás enyhén szólva igen nagy naivitásról árulkodik. Csak az RMGE több ezer vidéki vendégfogadót képezett már, és jelenleg akkreditált tanfolyamokat is szervez önköltségi áron. Létezik a felnőttképzés, a szakmai képzést szolgáltató szervezetek engedélyeztetésének a törvénye. Szerintem inkább a hazai civil szférát kellene támogatni az engedélyeztetés megszerzésére, mint a Szülőföld-program alapjait magyarországi intézményeknek visszajuttatni. Sajnos, annak ellenére, hogy az RMGE akkreditált tanfolyamokra nyújtott be pályázatot a Szülőföld Alaphoz, támogatási kérését elutasították. Így aztán marad az önerő és a résztvevők hozzájárulása, valamint a lobbizás és a további költekezés a magyarországi oklevelek elismertetésére és honosítására. Talán Szülőföld Alap következő támogatása majd erről fog szólni.

8. A kormányprogramot, mint stratégia-elképzeléseink megvalósításának zálogát, említeni nem tartom szerencsésnek. Nem kell nagy szakértőnek lenni ahhoz, hogy megállapítsuk: alig valósult meg valami belőle, és sajnos a jelenlegi tendenciák nem olyan irányban mutatnak, hogy reményeket táplálhassunk.

Visszatérve: stratégiát csak arra érdemes írni, ami mellé forrásokat tudunk rendelni, megvannak – vagy megtalálhatjuk – az eszközöket a megvalósításra. Gyakorlati értéke kell, hogy legyen, mégha „kisztílúság” vádjával is illelhető, vagy legalábbis a rövid távú stratégia „nagy terv” része kell, hogy legyen.

Az éhes ember álmodhat arról, hogy valamikor saját péksége lesz, ám most nem tudja, hogyan szerezzen egy darab kenyeret. Lehet, valamikor majd megépíti a pékségét, de ahhoz előbb meg kell találnia azt a darab kenyeret. És minél előbb, mert egyébként éhen vesz.

Az erdélyi vidék „éhes” (nem a szó szoros értelmében). Szerintem most inkább a darab kenyér megszerzésére kellene stratégiát írni, mint a pékség építésére. Egyébként marad minden a régi, mint eddig már nagyon sok, szépen megfogalmazott program eredménye.